

Ölümün Yok Edemediği Bir Anlamı Olmalı Hayatın!

Lev Nikolayeviç

TOLSTOY'dan

Hayat Dersleri

Hazırlayan:
Özgün Ozan Karadağ

hayykitap

Özel Bir
SEÇKİ

Hayykitap - 804
Edebiyat - 161
Özel Bir Seçki: Hayat Dersleri 3

Ölümün Yok Edemediği Bir Anlamı Olmalı Hayatın!
Lev Nikolayeviç Tolstoy'dan Hayat Dersleri
Hazırlayan: Özgün Ozan Karadağ

Hayykitap Edebiyat Yayın Yönetmeni
Caner Yaman

Proje Koordinatörü
Mecit Ömür Öztürk

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Hızlı Tasarımcı Ali Gürsoy

ISBN: 978-625-7685-09-2

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2021

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Güllübahar Cad. No: 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No: 45464
Tel: 0212 630 64 73

Hayykitap

Zeytinoğlu Cad. Şehit Erdoğan İban Sk.
No: 36 Akatlar, Beşiktaş 34335 İstanbul
Tel: 0212 352 00 50 Faks: 0212 352 00 51
info@hayykitap.com
www.hayykitap.com
facebook.com/hayykitap
instagram.com/hayykitap
twitter.com/hayykitap
Sertifika No: 12408

©Bu kitabın tüm hakları
Hayygrup Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yayınevimizden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen
alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Ölümün Yok Edemediği Bir Anlamı Olmalı Hayatın!

Lev Nikolayeviç
TOLSTOY'dan
Hayat Dersleri

Hazırlayan:
Özgün Ozan Karadağ

Hakikate Âşık Bir Bilge: Tolstoy

Ayak izleri, kendisinden sonra gelen pek çok Rus ve dünya yazarı tarafında takip edilen bir büyük fikir ve sanat adamı, Rus halkının medarıifiharı, Lev Nikolayeviç Tolstoy.

Henüz yirmi üç yaşındayken kaleme aldığı ilk göz ağrısı *Çocukluk* isimli eseriyle usta yazarlar arasına girmeyi başarır. Topların gümbürtüsü, ölenler, yaralıların çığlıkları, savaşanların psikolojisi ve bir de katıldığı Kırım Savaşı'nda gördüklerini harmanlayarak *Sivastopol Hikâyeleri*'ni yazar. Birinci hikâyeyi okuyan Çariçe'nin ağladığı, Çar Birinci Nikola'nın da bu eserin hemen Fransızcaya çevrilmesini ve Tolstoy'un savaş bölgesinden uzak tutulmasını emrettiği söylenir. *Sivastopol Hikâyeleri*'ni okuyan Turgenyev gibi büyük bir yazarı da ağlatmayı ve "Yaşar!" diye bağirtmeyi başarır Tolstoy.

Askerlik hayatı sona eren Tolstoy, Petersburg'a hem bir savaş kahramanı hem de ünlü bir yazar olarak geldiğinde coşkuyla karşılanır. Artık sadece yazarlıkla meşgul olacaktır. Turgenyev, Gonçarov, Ostrovski, Grigoroviç gibi devrin meşhur

edebiyatçılarıyla yıldızı barışmaz. Uzaktan ışıltılı gördüğü bu yazarlara yakından bakınca fikri büsbütün değişir; rahat koltuklarında oturup kendilerini üstün bir sınıf, insanlığın lideri gibi görmelerinden fevkalade rahatsızlık duyar ve içi onlara karşı küçümseme, alay ve tiksinti hisleriyle dolar.

Tolstoy'un kendisinin de inkâr etmediği gibi "çoğunluğun benimsediği fikirlere kendiliğinden, peşinen karşı çıkmak" onun en belirgin özelliklerindedir. Yalan ve yapmacıklık karşısında top gibi gürleyen, kuşkucu, doğruyu-gerçeği hayatının merkezine alan, başkalarının ve hatta kendi yaptığı iyiliklerin samimiyetini bile amansızca sorgulayan biridir.

Evlilikle birlikte artık Tolstoy'un eserlerinde daha güçlü, hayat dolu genç kızlara ve kadınlara rastlanır. İki dev romanı; ruh tahlilleri ve tasvirlerle dolup taşan *Savaş ve Barış* (1864-1869) ile *Anna Karenina*'yı (1873-1877), evliliğinin en mutlu ilk on beş yılında kaleme almıştır. Pek çok yazar ve eleştirmen, *Anna Karenina*'nın tüm zamanların en iyi romanı olduğu görüşünde birleşir.

Geçerken hemen her şeyi yıpratın, eskiten zaman; *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina*, *Diriliş*, *İvan İlyiç*'in *Ölümü* gibi pek çok eseriyle yüz küsur yıl geriden seslenen Tolstoy'un sesini kısmak şöyle dursun, yedi iklim dört bucakta kuşaktan kuşağa dalga dalga büyüyen yankısına yalnızca tanıklık eder.

Cürekâr çıkışların adamıdır Tolstoy: Bütün Avrupa'da Shakespeare hakkında yerleşmiş kanıdan farklı düşündüğünü söyleyerek onun, dördüncü derece bir yazar dahi olmadığını; Beethoven'ın müziğini zararlı bulduğunu ifade ettiği de olur. Ona göre bilim insanları ve sanat camiası halka tepeden bakmayı bırakmayıp onlardan biri gibi yaşamadıkça istenen eserleri ortaya koyamayacaktır.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerini ziyaret edip oradaki eğitim sistemlerini yakından takip eder. Bu gezi ve incelemelerinde Batı'yla ilgili hayal kırıklığına uğrar. Zira Batı Uygarlığı'nı materyalist ve suni, insanı bozan bir etken olarak görmeye başlar. Rusya'ya dönünce köylülerin eğitimi için klasik anlayıştan uzak, son derece özgür bir okul açar.

Geniş halk kitlelerinin, bilhassa Rus köylüsünün fakir ve perişan haline üzülen Tolstoy, o fukara babası, o gani gönüllü insan, bütün servetini köylülere bağışlar. Eserlerinin telif ücretinin dağıtılmasına sıra geldiğinde ise buna şiddetle karşı çıkan karısı ile arası açılır. Kendisini üstün gösteren her şeyden soyutlanıp her haliyle mujikler (Rus köylüsü) gibi yaşamaya, kaba saba giyinmeye, elbiselerini kendisi dikmeye, onlar gibi sakal bırakmaya başlar. İçki, sigara, cinsellik, avcılık, et yemek gibi dünya zevklerinden de kaçınır. Demiryolunda çalışan işçilerin çektiği sefaletten faydalananlardan biri olmamak adına Yasnaya Polyana'ya yürüyerek gelecek kadar hassaslaşır.

Öğüt niteliği taşıyan dini içerikli yazılarını okuyan halktan pek çok kişi, soluğu Tolstoy'un yanında alır. Bu tür yazıları artınca, sanatsal kabiliyeti körelti de o yüzden işi hepten vaaza döktü, diye eleştirenler çıkar. Yazdığı *İvan İlyiç'in Ölümü* adlı şaheseriyle, kendisini tenkit edenlere anlî şanlı yazarlık devrinin henüz bitmediğini kanıtlar.

1874 yılı gelip çatığında hayatında ciddi kırılmalar yaşar. Eskiden sorduğu sorular tekrar zihnini kurcalar: “*Bütün bu yaptıklarımı niçin yapıyorum? Varlığımın anlamı ne? Niçin varım? Bu gelip geçici yaşantımın ne gibi gerçek ve sonsuz bir neticesi olacak? Ne yapmam gerekiyor?*” Cevaplarını aradığı sorularının altında ruhu gitgide ezilir. Artık yapıtlarının Batı dillerine çevrilip kısa zamanda Avrupa entelektüelleri ve halkının büyük beğenisini kazanmış olması, edebiyat dünyasını sallaması bile Tolstoy'un umurunda değildir.

Özellikle 1874'ten sonra, fikirlerini geniş kitlelere ulaştırmak için sanatı araçsallaştırır. Bunu gerçekleştirmek için de roman, hikâye, deneme, oyun, çocuk masalı gibi birçok türde eser verir. Sanatı araçsallaştırması, sanatının gücünü kösteklemez; yapıtlarının edebi kalitesini hep üst seviyede tutmayı başarır. Rus yaşantısını çok canlı tasvir eden Tolstoy, eserlerinde alelade insanları, sadelik ve açıklıkla anlattığı halde, asla bayağılığa düşmez. Yapıtları, fikir ve imge bakımından hayli zengindir. Dostoyevski gibi bir dâhi bile, karmaşık düşlerdeki ince duyguları ve

ayrıntıları sanat eserine benzettiğini söylediği bir yerde “*Yemin ederim, Lev Tolstoy dahi bulamaz bu kadarını.*” diyerek onun hakkını teslim eder. Yine Dostoyevski'nin destansı romanlar yazmasına esin kaynağı olan da *Savaş ve Barış* romanıyla Tolstoy'dur.

Tolstoy, kilise karşıtı görüşleri sebebiyle aforoz edilince üniversite gençliği, protesto gösterileriyle onun yanında yer alır. O dönemde Hindistan'ın bağımsızlık lideri Mahatma Gandhi (1869-1948) dâhil birçok hayranı, Tolstoy'a mektuplar yazar.

Tolstoy, mektup ve günlüklerinde yazdığı üzere, yaşamının en zor zamanlarında herkesin, hatta ailesinin ve dostlarının bile kendisine sırt çevirdiği, bilhassa liberal ve estetler gibi kimilerinin kendisini de tıpkı Gogol gibi “*delf*” ve “*aklını kaybetmiş*” saydığı; devrimcilerin geveze ve mistik; devlet yetkililerinin tehlikeli bir devrimci; Ortodoksların ise şeytan olarak gördüğü bir dönemde sesini şöyle duyurur: “*Bu yüzden beni iyi niyetli bir Müslüman olarak görün, o zaman her şey güzel olacak.*”

Tolstoy'un, kendisine din tercihi konusunda danışıldığında Hristiyanlık yerine Müslümanlığı tavsiye etmesi, Hz. Muhammed'in ahlâk temalı hadislerini derleyip bastırması, ömrünün sonlarına doğru İslâm'ı kabul ettiğine, bir Müslüman gibi toprağa verilmeyi vasiyet ettiğine ve İslâm kurallarına göre defnedildiğine dair mühim bir belgenin Rus milletinden Valeriya Poro-

hova aracılığıyla Sovyet medyasında yayınlanması, mezarının üstünde Hristiyan sembolü olan “Haç”ın bulunmaması, tanınmış tasavvuf şeyhlerinden Kunta Hacı Kişiyev, Başkurt Müslüman münevverlerinden Muhammed Şah Rahmetullin, Mısır Başmüftüsü Muhammed Abdur ve benzeri pek çok isimle kişisel ilişkiler kurması, 1904’te Muhammed Abdur’a yazdığı mektupta onun dine inandığını, Allah’ı ve O’nun yasalarını kabul ettiğini beyan etmesi gibi birçok veri, Tolstoy’un Müslümanlığı seçtiği tezini kuvvetlendirir.

Dünya edebiyat tarihinin en güçlü ve verimli yazarlarından biri olan Tolstoy’un çok sayıdaki eserini okumaya vakit bulamayanlar, yaşam öyküsüne dair önemli kareleri ve eserlerindeki en çarpıcı kesitleri bir arada görmek isteyenler, bilge romancının o zengin dünyasına bu kitabın kapısından girebilirler.

Özgün Ozan Karadağ

Hayat bir bütündür. Sen bu hayatın sadece bir parçasısın. Bu parçayla hayatı iyileştirmek veya kötüleştirmek, çoğaltmak veya azaltmak senin elindedir.

≈

Kendisini değil de başkalarını kontrol etmeyi isteyen bir kişi görürseniz bilin ki o özgür değildir; o, insanlara hükmetme tutkusunun kölesi olmuştur.

≈

Ahlâki bakımdan iyi bir insan olmaya dair bu samimi arzumu her dile getirişimde aşağılanma ve alayla karşılaştım. Ve ne zaman rezil tutkuların esiri oldum, işte o zaman beni övdüler ve teşvik ettiler.

İnsanla ilgili verdiğimiz hükümler söz konusu olduğunda en büyük kusurlarımızdan biri de insanı akıllı, aptal; iyi, kötü; güçlü, zayıf diye niteleyen olmamızdır, oysa insan her şeydir.

≈

Kaderin de kendi içinde bir mantığı vardır. Bizler, mutluluk üzerinde çok düşünüyor, hep farklı şeyler deniyoruz. Hâlbuki mutluluğumuz balık ağı gibidir, eğer bir süre kendi haline bırakırsak ağa balıklar dolur. Fakat ağı çekiştirip durursak günün sonunda elimiz boş kalır.

≈

Chicago'da her yıl tren yolunda pek çok kimse eziliyor. Yetkililer, yaralananlara ya da ailelerine ödenen tazminatların, insanların ezilip ölmesini engellemek için yapılacak iyileştirmelerin maliyetinden daha az olduğunu hesapladıkları için, "tutumlu" davranarak bu hattı iyileştirmiyorlar.

≈

Dinî akidelere dayanmayan seküler bir ahlâkın emirlerinin, müzikten hiçbir şey anlamadığı halde orkestra şefi yapılmış birisinin, çalacakları parçayı çok iyi bilen müzisyenlerin karşısında ellerini sallamasından farkı yoktur.

≈

Şeytana niçin kızılıyorsun? Bir iyilik yap da o sana kızsın!

Biz, sevdiklerimizi onların bize yaptıkları iyiliklerden ziyade, bizim onlara yaptığımız iyiliklerden dolayı severiz.

≈

Bir disiplin, kültür ve medeniyet çağında yaşıyoruz ama hâlâ bir ahlâk çağının çok uzağındayız.

≈

Senin ümitsizlik batağına saplanman neden kaynaklanıyor biliyor musun? Çünkü sen kendin için, mutluluğun için yaşamak istiyorsun.

≈

Bu hayatın bize, sadece tadını çıkaralım diye verildiği gibi budalaca bir inanç içinde yaşıyoruz.

≈

Şikâyet ettiğiniz yaşam, belki de bir başkasının hayalidir.

≈

İnsanı bedenen amelîyat etmek için uyutmak, ruhen amelîyat etmek içinse uyandırmak gerekir.

≈

Akıllı, çoğu kez günahın kölesi olur ve onu meşrulaştırmaya çalışır.

Dünya edebiyat tarihinin en güçlü ve verimli yazarlarından biri olan Tolstoy'un çok sayıdaki eserini okumaya vakit bulamayanlar, yaşam öyküsüne dair önemli kareleri ve eserlerindeki en çarpıcı kesitleri bir arada görmek isteyenler, bilge romancının o zengin dünyasına bu kitabın kapısından girebilirler.

hayykitap

20 TL
KDV'DEN MUAFTIR

ISBN: 978-625-7685-09-2

9 786257 685092